

Strasbūras, 2015 04 28
COM(2015) 185 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europos saugumo darbotvarkė

Europos Sąjunga siekia užtikrinti, kad žmonės gyventų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje be vidaus sienų. Europiečiai turi jaustis tikri, kad visais atvejais, kai jie juda Europoje, jų laisvė ir saugumas yra tinkamai užtikrinami, visapusiškai laikantis Sąjungos vertybių, įskaitant teisinės valstybės principus ir pagrindines teises.

Pastaraisiais metais kilo naujų sudėtingų grėsmių – tai pabrėžia didesnės sinergijos ir glaudesnio bendradarbiavimo visais lygmenimis poreikį. Daug šiandienos saugumo problemų kyla dėl nestabilumo artimiausioje ES kaimynystėje ir besikeičiančių radikalizacijos, smurto ir terorizmo formų. Grėsmės tampa įvairesnės ir labiau tarptautinės, jos taip pat įgauna labiau tarpvalstybinį ir tarpsektorinį pobūdį.

Šioms grėsmėms įveikti reikalingas veiksmingas, **suderintas atsakas Europos lygmeniu**. Visos ES institucijos susitarė, kad mums reikia atnaujintos vidaus saugumo strategijos ateinantiems penkeriems metams¹.

Kad šis tikslas būtų pasiektas, šioje **Europos saugumo darbotvarkėje** nustatoma, kaip Sąjunga gali būti **naudinga** padėdama valstybėms narėms užtikrinti saugumą. Kaip Pirmininkas Jeanas-Claude'as Junckeris nurodė savo politinėse gairėse: „Kova su tarptautiniu nusikalstamumu ir terorizmu yra bendra Europos šalių atsakomybė“.² Už saugumą visų pirma atsako valstybės narės, tačiau jos nebegali jo užtikrinti veikdamos visiškai atskirai. Atsižvelgdamos į valstybių narių atsakomybę puoselėti teisės principus ir užtikrinti vidaus saugumą, visos atitinkamų sričių ES ir nacionalinės institucijos turi geriau bendradarbiauti siekdamos spręsti tarpvalstybines grėsmes. Todėl Europos saugumo darbotvarkė turi būti Europos Sąjungos ir valstybių narių **bendra darbotvarkė**. Turėtų būti sukurta **ES vidaus saugumo erdvė**, kurioje asmenys būtų apsaugoti, visapusiškai užtikrinant pagrindines teises.

Ši darbotvarkė, pagrįsta įvairiomis ES politikos kryptimis ir priemonėmis, skatins geresnį keitimąsi informacija, intensyvesnį operatyvinių bendradarbiavimą ir užtikrins savitarpio pasitikėjimą. Ji užtikrins vidaus ir išorės saugumo aspektų sąveiką. Nors ES privalo atidžiai stebėti kitas kylančias grėsmes, kurioms taip pat gali prireikti koordinuoto ES atsako, darbotvarkėje pirmenybė teikiama kovai su **terorizmu, organizuotu nusikalstamumu ir elektroniniu nusikalstamumu**, nes tai tarpusavyje susijusios tarpvalstybinio pobūdžio sritys, kuriose ES veiksmai gali turėti didelį poveikį.

1. GLAUDŽIAU BENDRADARBIAUTI SAUGUMO SRITYJE

ES jau priėmė įvairių teisinių, praktinių ir paramos priemonių, skirtų Europos vidaus saugumo erdvei. 2010–2014 m. vidaus saugumo strategijoje nustatyti strateginiai tikslai lieka galioti ir turėtų būti toliau įgyvendinami³. Lisabonos sutartimi ES gavo tinkamų įgaliojimų siekti šių tikslų: sustiprinta teisinė sistema, kuria sudaromos galimybės sutelkti pastangas ir užtikrinti laisvę ir saugumą, laisvą judėjimą viduje ir veiksmingą Europos atsaką į tarpvalstybines grėsmes. Sutartimi sustiprinta pagrindinių teisių apsauga ir Sąjungos vidaus saugumo politikos demokratinė kontrolė, o Europos Parlamentas tapo lygiaverte teisėkūros institucija policijos ir teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje. Nuo 2014 m. gruodžio 1 d. policijos ir teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose yra įprastinė ES teisės sistemos dalis. Dabar Europos Teisingumo Teismas visapusiškai vykdo teisminę kontrolę, o Komisija visapusiškai veikia kaip

¹ 2014 m. birželio 27 d. Europos Vadovų Tarybos išvados EUCO 79/14, 2014 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento rezoliucija 2014/2918, 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos išvados dėl atnaujintos Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos rengimo.

² „Nauja pradžia Europai. Mano darbotvarkė: darbo vietų kūrimas, augimas, teisingumas ir demokratiniai pokyčiai. Politinės gairės būsimai Europos Komisijai“ (2014 m. liepos 15 d.).

³ 2010 m. vasario 25 d. Tarybos išvados dėl Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos „Kuriant Europos saugumo modelį“ (COM(2014) 154 final, 2014 3 11).

sutarčių sergėtoja⁴; taip užtikrinamos asmenų teisės, didinamas teisinis tikrumas ir pasitikėjimas.

Atėjo laikas veikti geriau ir glaudžiau bendradarbiauti. Priemonių, kurių ES ėmėsi pastaraisiais metais, sėkmė pirmiausia priklauso nuo visų dalyvaujančių subjektų – ES institucijų ir agentūrų, valstybių narių ir nacionalinių valdžios institucijų – dalijimosi atsakomybe, tarpusavio pasitikėjimo ir veiksmingo bendradarbiavimo.

Todėl darbotvarkėje pateikiamas ES ir jos valstybių narių bendras požiūris, kuris yra išsamus, orientuotas į rezultatus, realistiškas. Siekiant maksimaliai išnaudoti esamas ES priemonės ir prireikus imtis naujų papildomų veiksmų, visi dalyvaujantys subjektai turi bendradarbiauti remdamiesi **penkiais pagrindiniais principais**.

Pirma, turime užtikrinti, kad būtų visiškai atsižvelgiama į pagrindines teises. Saugumas ir pagarba pagrindinėms teisėms yra ne vienas kitam prieštaraujantys siekliai, o nuoseklūs vienas kitą papildantys politikos tikslai⁵. Sąjungos požiūris pagrįstas atvirų visuomenių bendromis demokratinėmis vertybėmis, įskaitant teisinės valstybės principus, ir pagarba pagrindinėms teisėms ir jų skatinimu, kaip nustatyta Pagrindinių teisių chartijoje. Visos saugumo priemonės turi atitikti būtinumo, proporcingumo ir teisėtumo principus; be to, turi būti numatytos atitinkamos apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrinta atskaitomybė ir teisminės teisių gynimo priemonės⁶. Komisija griežtai tikrins, ar visos saugumo priemonės visapusiškai atitinka pagrindinių teisių principus ir jomis veiksmingai įgyvendinami nustatyti tikslai. Visų naujų iniciatyvų poveikis laisvam judėjimui ir asmens duomenų apsaugai turi visiškai atitikti proporcingumo principą ir pagrindines teises. Tai bendra visų ES ir valstybių narių subjektų atsakomybė. ES įstaigos, pavyzdžiui, ES pagrindinių teisių agentūra (FRA) ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas, atlieka svarbų vaidmenį padėdami ES institucijoms ir kitoms ES agentūroms puoselėti ir skatinti mūsų vertybes.

Antra, siekdami užtikrinti piliečių pasitikėjimą, turime didinti skaidrumą, atskaitomybę ir demokratinę kontrolę. Europos Parlamentas pradėjo visapusiškai vykdyti teisėkūros institucijos funkciją, užtikrindamas demokratinę priežiūrą. Konkretus nacionalinių parlamentų vaidmuo laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje⁷ matyti iš platesnio Komisijos išipareigojimo atnaujinti politinį dialogą su nacionaliniais parlamentais. Du kartus per metus Komisija pateiks atnaujintą informaciją Europos Parlamentui ir Tarybai apie šios darbotvarkės įgyvendinimą. Komisija taip pat parengs pagrindinių ES priemonių veiksmingumo rodiklius. Siekdama labiau didinti skaidrumą ir skatinti dalyvavimą, Komisija 2015 m. įsteigs ES saugumo konsultacinį forumą, kuriame dalyvaus valstybės narės, Europos Parlamentas, ES agentūros ir pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės bei privačiojo sektoriaus atstovai.

Trečia, turime užtikrinti, kad galiojantys ES teisės aktai būtų geriau taikomi ir įgyvendinami. Vienas iš būsimų Komisijos prioritetų – padėti valstybėms narėms labiau stiprinti tarpusavio pasitikėjimą, visapusiškai naudotis esamomis dalijimosi informacija priemonėmis ir skatinti tarpvalstybinį kompetentingų institucijų operatyvinį bendradarbiavimą. Taip pat svarbūs ES priemonių įgyvendinimo tarpusavio vertinimas ir veiksminga stebėseną.

⁴ Atsižvelgiant į 22 protokolo dėl Danijos ir 21 bei 36 protokolų dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos konkrečias sąlygas.

⁵ Pagrindinių teisių chartijos 6 straipsnis ir 2014 m. balandžio 8 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo sujungtose bylose C-293/12 ir C-594/12 42 punktą.

⁶ Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 1 dalis ir pirmiau paminėtas 2014 m. balandžio 8 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas.

⁷ SESV 69 straipsnis.

Ketvirta, turime laikytis labiau susieto tarpžinybinio ir tarpsektorinio požiūrio. Atsižvelgiant į tai, kad auga įvairių saugumo grėsmių tarpusavio ryšys, visos susijusios ES agentūros turi koordinuoti politiką ir veiksmus vietoje teisingumo ir vidaus reikalų srityje⁸ ir už jos ribų. Šios agentūros teikia valstybėms narėms ir ES specializuotą paramą ir ekspertų konsultacijas. Jos veikia kaip informacijos centrai, padeda įgyvendinti ES teisės aktus ir atlieka labai svarbų vaidmenį remiant operatyvinį bendradarbiavimą, pvz., bendrus tarpvalstybinius veiksmus. Atėjo laikas stiprinti šių agentūrų bendradarbiavimą. Komisija pradės svarstyti, kaip kuo labiau padidinti jų indėlį, užtikrinant glaudesnę agentūrų tarpusavio bendradarbiavimą, veiksmų koordinavimą su valstybėmis narėmis, išsamų programavimą, rūpestingą planavimą ir tikslinį išteklių skyrimą.

Konkretūs įvairių sričių ES politikos veiksmai padeda siekti saugumo tikslų, be kita ko, transporto, finansų, muitinės, švietimo, jūrų saugumo politikos, informacinių technologijų, energetikos ir visuomenės sveikatos srityse. Bendrosios skaitmeninės rinkos ir Europos kaimynystės politikos sričių veiksmai papildys ir sustiprins Europos saugumo darbotvarkę. Darbotvarkė taip pat pagrįsta esamomis sektorių strategijomis, kurios gali padėti – tiesiogiai arba netiesiogiai – užtikrinti aukšto lygio saugumą⁹.

Šią darbotvarkę reikėtų vertinti kartu su būsima Europos migracijos darbotvarkė¹⁰, kuri padės spręsti klausimus, tiesiogiai susijusius su saugumu, pavyzdžiui, nelegaliu migrantų gabenimu, prekyba žmonėmis, socialine sanglauda ir sienų valdymu.

Penkta, turime sujungti visus vidaus ir išorės saugumo aspektus. Saugumo grėsmės kyla ne tik ES teritorijoje. ES vidaus saugumas ir pasaulinis saugumas priklauso vienas nuo kito ir yra tarpusavyje susiję. Todėl ES atsakas turi būti visapusiškas ir pagrįstas nuosekliais veiksmais derinant vidaus ir išorės aspektus, kad būtų dar labiau sustiprintos teisingumo ir vidaus reikalų politikos ir bendros saugumo ir gynybos politikos sąsajos. Jo sėkmė labai priklauso nuo bendradarbiavimo su tarptautiniais partneriais. Prevencinis darbas su trečiosiomis šalimis reikalingas siekiant šalinti pagrindines saugumo problemų priežastis.

Reikėtų kuo labiau padidinti ES rengiamų dabartinių politikos **dialogų dėl saugumo** (ir susijusių ES finansinių priemonių ir veiklos) su plėtros ir kaimyninėmis šalimis, pagrindiniais strateginiais partneriais ir atitinkamomis tarptautinėmis ir regioninėmis organizacijomis teikiamą papildomą naudą. Dialogai turėtų būti išplėsti įtraukiant prioritetus, pvz., bendradarbiavimą kovojant su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, nelegaliu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis. Tai padėtų parengti konkrečius bendrus veiksmų planus su svarbiausiomis trečiosiomis šalimis ir tikslingai naudoti ES finansines priemones.

ES delegacijos trečiosiose šalyse yra svarbios palaikant dialogus dėl saugumo ir todėl joms reikia ekspertų konsultacijų ir aktyvesnio vietos koordinavimo. Šiuo metu vykdomam **saugumo ekspertų skyrimui** į ES delegacijas Europos kaimynystės politikos

⁸ ES teisėsaugos agentūra Europol, ES operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra (FRONTEX), ES teismo bendradarbiavimo agentūra Eurojustas, Europos policijos koledžas (CEPOL), ES didelės apimties IT sistemų agentūra „eu-LISA“ ir Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (ENNSC).

⁹ ES jūrų saugumo strategija (2014 m. birželio 24 d. Tarybos išvados), ES kibernetinio saugumo strategija (2013 m. vasario 7 d. JOIN(2013) 1 *final*), Muitinės rizikos valdymo strategija (2014 m. rugpjūčio 21 d. COM(2014) 527 *final*), Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginė programa (2009 m. gegužės 12 d. Tarybos išvados), ES jaunimo strategija (2009 m. balandžio 27 d. COM(2009) 200 *final*), Kovos su cigarečių kontrabanda ir kitokia neteisėta prekyba tabako gaminiais stiprinimo ES strategija (2013 m. birželio 6 d. COM(2013) 324 *final*). Darbotvarkė taip pat papildo įgyvendinamas iniciatyvas, pvz., strateginių prekių eksporto kontrolės peržiūrą (2014 m. balandžio 24 d. COM(2014) 244 *final*).

¹⁰ Europos migracijos darbotvarkė yra viena iš iniciatyvų, įtrauktų į Komisijos 2015 m. darbo programą.

šalyse ir kitose tikslinėse ne ES šalyse turėtų būti teikiamas prioritetas. Taip pat turėtume išnagrinėti, kaip visapusiškai naudotis į ne ES šalis komandiruočių valstybių narių teisėsaugos pareigūnų ekspertinėmis žiniomis, taip pat apsvarstyti galimybę paskirti ES agentūrų ryšių palaikymo pareigūnus ir teisėjus į svarbiausias trečiąsias šalis.

Savitarpio teisinės pagalbos susitarimai su trečiosiomis šalimis (JAV, Japonija¹¹) yra pagrindinės tarptautinio teismo bendradarbiavimo priemonės; Komisija įvertins, ar būtina parengti kitus dvišalius ar daugiašalius susitarimus su svarbiausiomis trečiosiomis šalimis.

Galiausiai, Sąjunga turėtų toliau plėtoti santykius su tarptautinėmis organizacijomis, kaip antai JT, Europos Taryba, Interpolu, ir aktyviau dalyvauti daugiašaliuose forumuose, pavyzdžiui, Pasauliniame kovos su terorizmu forumu, kad skatintų geriausią praktiką ir siektų bendrų tikslų.

Saugumo išorės aspektai bus išsamiau išplėtoti atliekant vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotojo pradėtą strateginę peržiūrą, taip pat šiuo metu peržiūrint Europos kaimynystės politiką.

2. STIPRINTI ES VEIKSMŲ RAMSČIUS

Praktiškai intensyvesnis ir glaudesnis bendradarbiavimas visų pirma reiškia, kad visi dalyvaujantys subjektai – ES institucijos ir agentūros, valstybės narės arba nacionalinės teisėsaugos institucijos – visapusiškai įgyvendina galiojančius teisės aktus. Tam taip pat, kai būtina, reikia naujų arba labiau išplėtotų priemonių, kurios padėtų užtikrinti kuo didesnę ES priemonių teikiamą papildomą naudą, susijusia su keitimusi informacija, operatyviu bendradarbiavimu ir kitokia parama.

2.1. Geriau keistis informacija

Sąjunga parengė keletą priemonių, kurios palengvina valstybių narių teisėsaugos institucijų keitimąsi informacija. Valstybės narės turėtų visapusiškai jomis naudotis. Srityse, kuriose vis dar yra esminių trūkumų, reikėtų įvertinti, ar reikia papildomų ES priemonių.

Šengeno informacinė sistema (SIS) dabar yra plačiausiai naudojama dalijimosi informacija priemonė. Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos gali ja naudotis, kad tikrintų perspėjimus apie ieškomus arba dingusius asmenis ir daiktus tiek Sąjungos viduje, tiek prie išorės sienų. SIS buvo atnaujinta 2015 m. pradžioje, siekiant pagerinti keitimąsi informacija apie terorizmu įtariamus asmenis ir sustiprinti valstybių narių pastangas panaikinti asmenų, kurie, kaip įtariama, nori prisijungti prie teroristinių grupių už ES ribų, kelionės dokumentus. Komisija apsvarstys galimybes padėti valstybėms narėms įgyvendinti draudimą keliauti, nustatytą nacionaliniu lygmeniu. Komisija 2015–2016 m. įvertins SIS, kad nustatytų, ar dėl naujų operatyvinių poreikių reikia keisti teisės aktus, pavyzdžiui, nustatyti papildomų perspėjimų kategorijų.

Kad saugumas prie išorės sienų būtų toliau stiprinamas, reikia visapusiškiau naudotis SIS, taip pat Interpolo **pavogtų ir pamestų kelionės dokumentų (PPKD)** duomenų baze. Komisija padės valstybėms narėms naudotis automatizuota sienų kontrole, kai patikrinimai atliekami SIS ir PPKD, ir ji toliau stebės, ar valstybės narės laikosi

¹¹ 2009 m. spalio 23 d. Tarybos sprendimas 2009/820/BUSP ir 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimas 2010/88/BUSP/TVR.

įsipareigojimo teikti duomenis PPKD¹². Komisija taip pat atnaušina sienos apsaugos pareigūnų vadovą, kad būtų geriau sprendžiami patikrinimų kertant sieną klausimai ir skatinamas visapusiškas naudojimas SIS ir PPKD.

Valstybės narės, kontroliuodamos savo išorės sienų dalį, yra atsakingos už visą Sąjungą. Todėl **bendri rizikos rodikliai** turėtų padėti nacionalinėms sienos apsaugos tarnyboms atlikti asmenų patikrinimus. Remdamasi valstybių narių informacija Komisija pirmąjį bendrą rizikos rodiklių rinkinį, susijusį su užsienio teroristais kovotojais, parengs 2015 m. pirmąjį pusmetį. Europolas ir FRONTEX ateityje bus pagrindinės įstaigos, prižiūrišančios šiuos rizikos rodiklius. Komisija toliau stebės Šengeno sienų kodekso veiksmingumą ir nagrinės visus galimus patobulinimus, kurių gali prireikti.

Bendri aukšti **sienų valdymo** standartai, visapusiškai atitinkantys teisines valstybės ir pagrindinių teisių principus, yra būtini siekiant užkirsti kelią tarpvalstybiams nusikaltimams ir terorizmui. Europos migracijos darbotvarkėje sienų valdymo klausimai bus toliau nagrinėjami. Persvarstytas pasiūlymas dėl pažangiai valdomų sienų, kurį Komisija ketina pateikti iki 2016 m. pradžios, padės padidinti veiksmingumą ir efektyvumą.

Papildomos priemonės, kuriomis didinamas su **prekių judėjimu** susijęs saugumas, taip pat padeda kovoti su neteisėta veikla pasienyje, pavyzdžiui, neteisėta prekyba ginklais, narkotikų ir cigarečių kontrabanda ar neteisėtais pinigų pervedimas. Muitinės išankstinės krovinių informacijos sistema teikia muitinėms išankstinę informaciją apie į ES atvykstančių ir iš jos išvykstančių krovinių saugumo rizikos vertinimą. Reikėtų visapusiškai naudotis šia sistema, kad muitinės veiksmingai dalytųsi informacija tarpusavyje ir su kitomis teisėsaugos institucijomis. Kovos su sukčiavimu informacinė sistema (AFIS) – tai svarbi platforma, skirta keistis muitinių kovos su sukčiavimu informacija, kuri padeda muitinės teisėsaugos pareigūnams kovoti su tarpvalstybiu nusikalstamumu¹³.

Priumo sistema¹⁴ yra dar vienas ES lygmens keitimosi informacija priemonės pavyzdys; ateityje reikia išnaudoti visą jos potencialą. Ji automatiškai palygina DNR analites, pirštų atspaudų duomenis ir transporto priemonių registracijos duomenis, kurie yra itin svarbūs atskleidžiant nusikaltimus ir veiksmingai tiriant bylas. Sistemos galimybės nėra visapusiškai išnaudojamos, kadangi šiuo metu tik nedidelis skaičius valstybių narių įvykdė savo teisinius įsipareigojimus ir integravo į tinklą savo sistemas. Tai trukdo bendram Priumo sistemos veiksmingumui nustatant nusikaltėlius ir patraukiant juos baudžiamojon atsakomybėn. Įgyvendinimui valstybės narės gavo didelę finansinę ir techninę paramą. Šią sritį Komisija laikys prioritetine naudodamasi savo įgaliojimais, kad užtikrintų tinkamą ES teisės aktų įgyvendinimą.

Žinoma, teisinio ES priemonių įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu nepakanka. ES saugumo sistemos priemonės visiškai įsigalios tik tuomet, kai nacionalinės teisėsaugos institucijos bus užtikrintos dėl esamų priemonių ir noriai dalysis informacija. Pasiūlymu dėl naujo **Europolo** teisinio pagrindo¹⁵, kurį šiuo metu svarsto teisėkūros institucijos, siekiama padidinti Europolo analitinius gebėjimus, paskatinti valstybių narių veiksmus ir patobulinti agentūros duomenų apsaugos tvarką. Valstybės narės turėtų visų pirma rinktis

¹² 2005 m. sausio 24 d. Bendroji pozicija 2005/69/TVR.

¹³ AFIS valdo Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF).

¹⁴ 2008 m. birželio 23 d. Tarybos sprendimai 2008/615/TVR ir 2008/616/TVR.

¹⁵ 2013 m. kovo 27 d. COM(2013) 173 *final*. Pasiūlymo dalis buvo iš dalies pakeista pasiūlymu dėl reglamento, kuriuo įsteigiama Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra (CEPOL) (2014 m. liepos 16 d. COM(2014) 465 *final*).

Europolą kaip dalijimosi teisėsaugos informacija visoje ES kanalą. Europolo saugaus keitimosi informacija tinklo programa (SIENA) suteikia galimybę valstybėms narėms greitai, saugiai ir vartotojui patogiu būdu keisti informacija tarpusavyje, su Europolu arba su trečiosiomis šalimis, sudariusiomis bendradarbiavimo susitarimą su Europolu. Tam, kad būtų galima aktyviai naudotis keitimosi informacija priemonėmis, taip pat reikalinga tinkama ES priemonių ir nacionalinių teisėsaugos sistemų sąsaja, pvz., **bendri informaciniai punktai**. Valstybės narės nacionaliniu lygmeniu privalo sukurti tinkamas struktūras, kad atitinkamų institucijų darbas būtų integruotas ir koordinuotas.

Nusikaltėlių judėjimo sekimas yra nepaprastai svarbus siekiant ardyti teroristų ir nusikaltėlių tinklus. Dabar labai svarbu, kad teisėkūros institucijos kuo greičiau sukurtų **ES keleivio duomenų įrašo (PNR)** sistemą, skirtą oro transporto keleiviams, kuri visiškai atitiktų Pagrindinių teisių chartiją ir kartu būtų tvirta ir veiksminga ES lygmens priemonė. PNR informacijos, pateiktos užsakant bilietus ir registruojantis į skrydį, analizė padeda nustatyti didelę riziką keliančius keliautojus, kurie iki tol nebuvo žinomi teisėsaugos institucijoms. PNR duomenys reikalingi, kad būtų galima nustatyti didelę riziką keliančius keliautojus kovojant su terorizmu, neteisėta prekyba narkotikais, prekyba žmonėmis, seksualiniu vaikų išnaudojimu ir kitais sunkiais nusikaltimais. Kai PNR direktyva bus priimta, bus užtikrintas geresnis nacionalinių sistemų bendradarbiavimas ir sumažės saugumo spragų valstybių narių tarpusavio veikloje. PNR duomenų tvarkymo bendri rizikos rodikliai padės užkirsti kelią nusikaltėjams, kurie išvengia aptikimo vykdamy per kitą valstybę narę. Europolas ir FRONTEX ir šiuo atveju gali atlikti svarbų vaidmenį rengiant ir platinant tokius rizikos rodiklius, remiantis iš valstybių narių gauta informacija.

ES yra sudariusi **PNR susitarimus** su Jungtinėmis Valstijomis, Kanada ir Australija. Toks bendradarbiavimas yra iš tikrųjų naudingas nustatant ir sulaikant užsienio teroristus kovotojus, prekyautojus narkotikais arba keliaujančius seksualinius nusikaltėlius. Į būsimą Sąjungos požiūrį dėl keitimosi PNR duomenimis su ne ES šalimis bus įtrauktas poreikis taikyti nuoseklius standartus ir konkrečias pagrindinių teisių apsaugos priemones. Europos Teisingumo Teismui pateikus nuomonę dėl Susitarimo su Kanada dėl PNR projekto ir remdamasi Audito Rūmų išvadomis, Komisija užbaigs savo darbą dėl teisiškai patikimų tvarių sprendimų, skirtų keitimuisi PNR duomenimis su kitomis trečiosiomis šalimis, be kita ko, apsvarstydama pavyzdinį susitarimą dėl PNR, kuriuo nustatomi reikalavimai, kuriuos turi atitikti trečiosios šalys, kad iš ES gautų PNR duomenis.

Bendros **duomenų apsaugos** taisyklės leis teisėsaugos ir teisminėms institucijoms veiksmingiau bendradarbiauti tarpusavyje, taip pat stiprinti pasitikėjimą ir užtikrinti teisinį tikrumą. Labai svarbu iki 2015 m. pabaigos susitarti dėl duomenų apsaugos reformos apskritai ir ypač dėl pasiūlymo dėl direktyvos dėl duomenų apsaugos, skirtos policijai ir baudžiamosios teisenos institucijoms. Be to, Europos Sąjunga veda derybas su Jungtinių Valstijų vyriausybe dėl tarptautinio pagrindų susitarimo („Duomenų apsaugos bendrojo susitarimo“), kad būtų užtikrinta aukšto lygio apsauga, taikoma asmens duomenims, perduodamiems tarp ES ir JAV nusikalstamų veikų, įskaitant terorizmą, prevencijos, nustatymo, tyrimo ir baudžiamąjo persekiojimo dėl jų tikslais.

Ryšių duomenys taip pat gali veiksmingai padėti siekti terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo prevencijos ir baudžiamąjo persekiojimo dėl jų. Europos Teisingumo

Teismui priėmus sprendimą dėl duomenų saugojimo direktyvos¹⁶ Komisija toliau stebės teisėkūros pokyčius nacionaliniu lygmeniu.

Kovai su nusikalstamomis organizacijomis, veikiančiomis keliose ES šalyse, taip pat reikia informacijos mainų ir teisminių institucijų bendradarbiavimo. 26 valstybės narės naudoja **Europos nuosprendžių registrų informacinę sistemą (ECRIS)**, kuri suteikia galimybę keistis informacija apie ankstesnius ES piliečių apkaltinamuosius nuosprendžius. Tačiau ji nėra veiksminga ES nuteistų ne ES piliečių atveju. Komisija paspartins jau vykstantį ECRIS tobulinimo darbą, kad sistema būtų taikoma ne ES piliečiams, ir yra pasirengusi padėti tai veiksmingai įgyvendinti.

Ateityje keitimosi informacija srityje bus siekiama, kad turimi duomenys būtų prieinami realiuoju laiku įvairiose valstybėse narėse. Atsakydama į Tarybos prašymą¹⁷, Komisija įvertins **Europos policijos registrų rodyklės sistemos (EPRIS)** būtinumą ir jos galimą papildomą naudą palengvinant tarpvalstybinę prieigą prie informacijos, saugomos nacionaliniuose policijos įrašuose. Kartu Komisija remia grupės valstybių narių planuojamą inicijuoti bandomąjį projektą, pagal kurį būtų sukurti automatinės paieškos nacionalinėse rodyklėse mechanizmai, pagrįsti principu „atitiktis nustatyta / atitikties nenustatyta“¹⁸.

Galiausiai, **bendra keitimosi jūrų srities informacija aplinka (CISE)** užtikrins atitinkamų saugumo duomenų sąveiką tokiose srityse kaip piratavimas, terorizmas, ginklų ir narkotikų kontrabanda, prekyba žmonėmis, aplinkos tarša, civilinė sauga ir gaivalinės nelaimės, kai pagal savo esamus įgaliojimus jais keisis kompetentingos valdžios institucijos.

*ES veiksmams visų pirma turi būti siekiama visapusiško jau galiojančių taisyklių įgyvendinimo, pavyzdžiui, Priumo sistemos, ir jau pateiktų pasiūlymų priėmimo, pavyzdžiui, ES PNR direktyvos, Europolio reglamento ir duomenų apsaugos reformos. Taip bus padaryta didelė pažanga formuojant aiškią, saugią, tinkamai reglamentuotą priemonių rinkinį, kad valdžios institucijos turėtų reikiamą informaciją, su sąlyga, kad bus naudojamosi visomis šių priemonių teikiamomis galimybėmis. **Pagrindinės priemonės**, pavyzdžiui, Šengeno informacinė sistema, Šengeno sienų kodeksas ir ECRIS, taip pat turėtų būti nuolat peržiūrimi, o aprėpties spragos užpildomos.*

2.2. Intensyvesnis operatyvinis bendradarbiavimas

Lisabonos sutartyje nustatytos teisinės ir praktinės sąlygos, kuriomis užtikrinamas skirtingų valstybių narių institucijų operatyvinio bendradarbiavimo veiksmingumas.

Per kovos su organizuotu ir sunkių formų nusikalstamumu ES politikos ciklą valstybės narės koordinuoja bendrus prioritetus ir operatyvinius veiksmus. Labai svarbų vaidmenį atlieką Operatyvinio bendradarbiavimo vidaus saugumo srityje nuolatinis komitetas (COSI). Politikos ciklui parengta žvalgybos informacija grindžiamo požiūrio į vidaus saugumą metodika, pagrįsta bendru grėsmės vertinimu, kurį koordinuoja Europolas. Ji skirta turimiems ištekliams atsižvelgiant į artimiausias, vidutinio laikotarpio ir ilgalaikes grėsmes bei pavojų saugumui. Valstybės narės turėtų dažniau naudotis politikos ciklu, kad pradėtų vykdyti konkrečius kovos su organizuotu

¹⁶ 2014 m. balandžio 8 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas, cituotas pirmiau.

¹⁷ Žr. pirmiau minėtas 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos išvadas.

¹⁸ Automatiniame atsakyme į paiešką rodyklėje būtų nurodyta tik tai, ar kitos šalies policijos įrašuose yra duomenų („atitiktis nustatyta“), ar ne („atitikties nenustatyta“). Jeigu atitiktis nustatyta, papildomų duomenų reikėtų prašyti naudojant esamus policijos bendradarbiavimo kanalus.

nusikalstamumu teisėsaugos veiksmus, be kita ko, su trečiosiomis šalimis. Praktinis tokios pagalbos pavyzdys buvo operacija „Archimedes“, kurią 2014 m. rugsėjo mėn. koordinavo Europolas: ji padėjo spręsti įvairių sunkių nusikaltimų valstybėse narėse ir trečiojoje šalyje klausimą¹⁹. Tokią veiklą reikėtų reguliariai vertinti, kad būtų nustatyta geriausia praktika, skirta ateities veiksmams.

ES agentūros labai padeda užtikrinti operatyvinį bendradarbiavimą. Jos padeda įvertinti bendras saugumo grėsmes, nustatyti bendrus operatyvinių veiksmų prioritetus ir sudaro palankesnes sąlygas tarpvalstybiniam bendradarbiavimui ir baudžiamajam persekiojimui. Valstybės narės turėtų visapusiškai naudotis agentūrų parama bendrais veiksmais kovojant su nusikalstamumu. Taip pat reikėtų skatinti aktyvesnį agentūrų bendradarbiavimą pagal jų atitinkamus įgaliojimus. Kai bus įgyvendintas persvarstytas Europolo ir FRONTEX bendradarbiavimo susitarimas, bus užtikrinta tokia sinergija: abi agentūros galės dalytis asmens duomenimis laikydamosi atitinkamų duomenų apsaugos priemonių. Eurojustas ir Europolas turėtų dar labiau stiprinti savo operatyvinį bendradarbiavimą.

Remdamasi ES agentūrų duomenimis ir glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, Komisija įgijo konkrečios **rizikos vertinimų** rengimo patirties. Komisija parengė Nelaimių valdymui skirtas rizikos vertinimo ir nustatymo gaires²⁰, Valstybių narių rizikos valdymo gebėjimų vertinimo gaires ir atliko sprogmenų krovinių uose orlaiviuose, atvykstančiuose iš trečiųjų šalių, ir keleivių patikrinimų valstybių narių oro uostuose rizikos vertinimus. Komisija ketina taikyti šią metodiką kitose srityse, pavyzdžiui, itin svarbių infrastruktūros objektų, pinigų plovimo ir teroristų finansavimo, ir konkrečiai įvertinti sisteminės rizikos grandininį poveikį.

Koordinavimo centrai gali padėti užtikrinti nuoseklų **Europos atsaką krizių ir nepaprastųjų situacijų atveju**, kad nebūtų nereikalingo ir brangaus veiksmų dubliavimo. Pagal **solidarumo sąlygą**²¹, valstybė narė gali prašyti suteikti ES pagalbą krizės atveju, įskaitant teroro aktus. ES reagavimo į nelaimės koordinavimo centras veikia kaip pagrindinė visą parą be išėjinių veikianti koordinavimo ir paramos platforma, skirta visoms krizėms pagal Sąjungos civilinės saugos mechanizmą²², solidarumo sąlygą ir integruoto politinio atsako į krizes mechanizmą (IPCR). Jis remiasi Komisijos, ES agentūrų ir valstybių narių informacija. Nelaimių rizikai augant ir kylant vis naujų rūšių rizikai, valstybės narės ir Komisija turi bendradarbiauti, kad visapusiškai įdiegtų ir pradėtų naudoti 2013 m. civilinės saugos teisės aktus²³ ir stebėtų Sendajuje priimtos nelaimių rizikos mažinimo 2015–2030 m. laikotarpiu programos pažangą²⁴. ES turėtų toliau stiprinti krizių valdymo parengtį, kad veiksmingiau ir nuosekliau reaguotų į nusikalstamų veikų sukeltas krizes, kurios daro poveikį sienoms, visuomenės saugumui ir labai svarbioms sistemoms. Tam reikia rengti daugiau bendrų pratybų.

ES lygiu esama tarpvalstybinių priemonių, kurios padeda operatyviam bendradarbiavimui. **Jungtinės tyrimo grupės (JTG)** yra veikiančios valstybių narių

¹⁹ Operacija „Archimedes“ vyko 2014 m. rugsėjo mėn.; joje dalyvavo 34 šalių teisėsaugos institucijos; operaciją koordinavo Europolas. Operacijos dėmesio centre buvo organizuotos nusikalstamos grupės: visoje Europoje suimta daugiau kaip 1000 asmenų.

²⁰ 2010 m. gruodžio 21 d. SEC(2010) 1626 galutinis.

²¹ SESV 222 straipsnis.

²² 2001 m. sukurtas Sąjungos civilinės saugos mechanizmas skatina nacionalinių civilinės saugos institucijų bendradarbiavimą visoje Europoje.

²³ 2013 m. gruodžio 17 d. Sprendimas Nr. 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo.

²⁴ Tai apima vietos ir nacionalinio lygmens infrastruktūros tobulinimą, kad ji būtų atsparesnė nelaimėms, inovacijų skatinimą, veiksmingesnių mokslinių tyrimų, politikos ir veiksmų ryšių plėtojimą, partnerysčių su privačiuoju sektoriumi plėtojimą ir nelaimių rizikos valdymo įtraukimą.

bendradarbiavimo sistemos, parengtos terminuotam laikotarpiui konkrečioms atvejams tirti. JTG yra veiksminga priemonė, kuria agentūros turėtų naudotis reguliariau ir sistemingiau. Kai baudžiamosios bylos yra tarptautinio pobūdžio, valstybės narės turėtų naudotis galimybe į JTG įtraukti trečiąsias šalis. Panašiai rengdamos **bendras muitinių operacijas**, muitinės kovoja su tarpvalstybiniu nusikalstamumu muitinės srityje, taikydamos daugiafunkcinį metodą. Komisija ir valstybės narės kartu parengė bendrus rizikos kriterijus, skirtus muitinių atliekamiesiems tarptautinių prekių judėjimo saugumo rizikos vertinimams. Vadovaudamasi muitinės rizikos valdymo ES strategija ir veiksmų planu ES turėtų toliau stiprinti savo gebėjimus išaiškinti neteisėtą prekybą prekėmis ar pinigais.

Nacionalinių specialiųjų tarnybų bendradarbiavimas tinkluose yra dar vienas veiksmingas būdas užtikrinti operatyvinį bendradarbiavimą tarpvalstybiniu mastu. Nacionalinių finansinės žvalgybos padalinių (FŽP) ir nacionalinių turto susigrąžinimo tarnybų (TST) tarpvalstybinis bendradarbiavimas padeda kovoti su pinigų plovimu ir nustatyti neteisėtas iš nusikaltimų gautas pajamas. Panašiai **muitinės** bendradarbiauja valdydamos riziką tarptautinėje tiekimo grandinėje kartu sudarydamos palankesnes sąlygas teisėtai prekybai²⁵. Geresnis pakrančių apsaugos tarnybų, veikiančių nacionaliniu lygiu, koordinavimas ir bendradarbiavimas stiprina jūrų saugumą. Įvairioms valstybių narių vykdymo užtikrinimo grandinės dalims priklausantys ekspertai taip pat bendradarbiauja įvairiuose tinkluose kovodami su ekologiniais nusikaltimais. Komisija užtikrins paramą šiam požiūriui kitose srityse.

Pasienio regionuose **policijos ir muitinių bendradarbiavimo centrai** (PCCC) po vienu stogu suburia įvairių valstybių narių teisėsaugos institucijas. ES remia PCCC skaičiaus augimą: teikia bendrą finansavimą ir rengia metines konferencijas, per kurias dalijamasi patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais. Nors didžioji dalis informacijos, kuria keičiamasi PCCC, nėra susijusi su sunkiais nusikaltimais ir organizuotu nusikalstamumu, svarbu, kad informacija apie juos būtų perduota nacionaliniu lygmeniu ir prireikus Europolui.

Regioninio bendradarbiavimo srityje priemonių pagal SESV 89 straipsnį, susijusių su vienos valstybės narės kompetentingų institucijų veikimu kitos valstybės narės teritorijoje, būtinybę ir papildomą naudą būtų galima apsvarstyti įvertinus esamas priemones, įskaitant persekiojimą kertant sieną ir sekimą kertant sieną.

Teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose taip pat priklauso nuo efektyvių tarpvalstybinių priemonių. Nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimas yra svarbus saugumo sistemos elementas. Tokios priemonės, kaip Europos arešto orderis, yra veiksmingos, bet kitos priemonės, pvz., nusikalstamu būdu įgyto turto išaldymas ir konfiskavimas, dar nėra sistemingai naudojamos visais tinkamais atvejais. Europos arešto orderių ir turto išaldymo ir konfiskavimo orderiams vykdyti valstybių narių teisėjai turėtų naudotis Europos teisminių tinklu (EJN). Įgyvendinus Europos tyrimo orderio nuostatas bus sukurta dar viena svarbi priemonė. Valstybės narės turėtų dažniau naudotis Eurojusto paslaugomis tarpvalstybiniais tyrimams ir baudžiamajam persekiojimui koordinuoti. Eurojustas taip pat gali padėti nagrinėti sudėtingus savitarpio teisinės pagalbos prašymus, susijusius su ES nepriklausančiomis šalimis, visų pirma per Eurojusto kontaktinių punktų tinklą.

Galiausiai, įsteigus Europos prokuratūrą bus sukurta nauja struktūra, sprendianti konkrečius ES biudžeto nuostolių dėl nusikalstamos veiklos klausimą.

²⁵ 2014 m. rugpjūčio 21 d. COM(2014) 527 final.

*ES institucijos, agentūros ir esamos bendradarbiavimo priemonės jau užtikrina efektyvias priemones, kuriomis **realiai įgyvendinama** ES saugumo politika. Užtikrinus didesnę ES agentūrų sinergiją, sistemingiau koordinuojant veiksmus ir naudojantis tokiomis priemonėmis, kaip jungtinės tyrimo grupės, galima pasiekti realių pokyčių saugumo grėsmių prevencijos, aptikimo ir reagavimo į jas srityje.*

2.3. Paramos veiksmai: mokymas, finansavimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos

Be keitimosi informacija ir operatyvinio bendradarbiavimo, ES remia su saugumu susijusius veiksmus rengdama mokymus, teikdama finansavimą ir skatindama su saugumu susijusius mokslinius tyrimus ir inovacijas. Komisija siekia teikti šią paramą strategiškai ir ekonomiškai efektyviu būdu.

Bendradarbiavimo priemonių efektyvumas priklauso nuo to, ar teisėsaugos pareigūnai valstybėse narėse žino, kaip jomis naudotis. Mokymas yra itin svarbus, nes institucijos vietoje gali išmokti naudotis priemonėmis operatyvinėse situacijose. Europos policijos koledžas **CEPOL** rengia kursus, bendras tarpvalstybinio bendradarbiavimo mokymo programas ir koordinuoja mainų programas. Dabartinis pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl CEPOL turėtų dar labiau sustiprinti jo gebėjimus parengti policijos pareigūnus, kad jie galėtų efektyviai bendradarbiauti ir plėtoti bendrą teisėsaugos kultūrą²⁶. CEPOL turėtų pritaikyti savo metines mokymo programas prie šioje darbotvarkėje nustatytų prioritetų. Nacionalinės policijos akademijos taip pat turėtų naudotis ES lėšomis, kad **tarptautinis bendradarbiavimas** būtų neatskiriama jų pačių mokymo ir pratybų dalis. Teisėjų ir teisminių institucijų darbuotojų mokymas taip pat turėtų geriau atitikti ES prioritetus, turėtų būti pagrįstas esamomis struktūromis ir tinklais, mokymui turėtų būti naudojamas Europos teisėjų mokymo tinklas (ETMT), Europos e. teisingumo portalas ir e. mokymasis. Komisija taip pat sukūrė Europos saugumo mokymų centrą, kuris sudaro sąlygas valstybėms narėms grėsmės prevencijos tikslais gerinti jų gebėjimus aptikti ir nustatyti neteisėtas branduolines ar radioaktyvias medžiagas.

Neseniai įsteigtas **Vidaus saugumo fondas** yra tinkama ir lanksti priemonė, padėsianti spręsti svarbiausius uždavinius iki 2020 m. Šioje darbotvarkėje nustatoma fondo strateginė kryptis, daugiausia dėmesio skiriant toms sritims, kuriose finansinė parama bus naudingiausia. Visų pirma fondo lėšomis turėtų būti atnaujintos Šengeno informacinės sistemos nacionalinės sekcijos, įgyvendinta Priumo sistema ir paskirti bendri informaciniai punktai. Fondo lėšomis taip pat turėtų būti stiprinamas tarpvalstybinis operatyvinis bendradarbiavimas pagal kovos su organizuotu ir sunkių formų nusikalstamumu ES politikos ciklo nuostatas ir parengtos pasitraukimo strategijos, skirtos radikalių pažiūrų asmenims, – tai turėtų būti daroma keičiantis geriausia praktika ES informuotumo apie radikalizaciją tinkle. Kitos ES finansavimo priemonės, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“²⁷, Europos struktūriniai ir investicijų fondai, ES teisingumo programos, programa „Muitinė 2020“ ir išorės veiksmų finansinės priemonės taip pat gali padėti remti saugumo darbotvarkės prioritetus jų atitinkamose srityse.

Vidaus saugumo fondo **laikotarpio vidurio peržiūra** 2018 m. suteiks galimybę įvertinti, kaip lėšos padėjo įgyvendinti darbotvarkės prioritetus ir prireikus prioritetus pakeisti.

²⁶ 2014 m. liepos 16 d. COM(2014) 465 final.

²⁷ „Horizontas 2020“ – ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa laikotarpiui nuo 2014 iki 2020 m., skyrius „Saugi visuomenė. Europos ir jos piliečių laisvės ir saugumo apsauga“.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos yra būtini ES norint neatsilikti nuo besikeičiančių saugumo poreikių. Moksliniais tyrimais galima nustatyti naujas grėsmes saugumui ir jų poveikį Europos visuomenei. Jie taip pat padeda skatinti visuomenės pasitikėjimą moksliniais tyrimais pagrįsta nauja saugumo politika ir priemonėmis. Novatoriški sprendimai padės veiksmingiau mažinti saugumo riziką, nes bus pagrįsti žiniomis, moksliniais tyrimais ir technologijomis. „Horizontas 2020“ gali būti labai svarbus užtikrinant, kad ES mokslinių tyrimų darbai būtų orientuoti į tinkamus tikslus, be kita ko, atsižvelgiant į teisėsaugos institucijų poreikius; tam **galutiniai vartotojai** turi būti įtraukiami į visus proceso etapus: nuo idėjos iki rinkos. Reikia skirti daugiau dėmesio inovacijoms **civilinės saugos** srityje: ES reagavimo į nelaimės koordinavimo centre sukūrus žinių centrą ir subūrus naudotojų bendriją bus sukurta mokslinių tyrimų ir galutinių vartotojų valstybės narėse sąsaja.

Neseniai Komisija įgaliojo Europos standartizacijos organizacijas parengti „**projektuojant numatytos privatumo apsaugos**“ standartą, skirtą skatinti kuo ankstesniame etape įtvirtinti griežtus saugumo ir pagrindinių teisių standartus techniniame projektavime. Šio standarto laikymasis užtikrins, kad ES saugumo produktai ir paslaugos atitiktų asmenų teisių nuostatas, ir tai padidins vartotojų pasitikėjimą.

Konkurencinga **ES saugumo pramonė** taip pat gali padėti siekti ES nepriklausomumo užtikrinant saugumo poreikius. ES paragino kurti novatoriškus saugumo sprendimus, pavyzdžiui, taikant standartus ir bendrus sertifikatus²⁸. Komisija svarsto tolesnius veiksmus, pavyzdžiui, susijusius su signalizacijos sistemomis ir oro uostų tikrinimo įranga, kad pašalintų bendrosios rinkos kliūtis ir sustiprintų ES saugumo pramonės konkurencingumą eksporto rinkose.

Teismo ekspertizė yra itin svarbi teisėsaugos ir baudžiamojo persekiojimo sritims. Teisėsaugos ir teisminės institucijos turi būti tikros, kad teismo ekspertizės duomenys, kuriais jos remiasi, yra aukštos kokybės, įskaitant atvejus, kai duomenys gaunami iš kitos valstybės narės. Todėl svarbu užtikrinti, kad teismo ekspertizės duomenys, kuriais keičiamasi per keitimosi informacija sistemas, pavyzdžiui, Priumo sistemą pirštų antspaudų ir DNR analizių atveju, galėtų būti veiksmingai panaudoti teisme. **Europos kriminalistikos erdvė** turėtų skatinti bendradarbiavimą ir užtikrinti pasitikėjimą, kad valstybių narių teismo ekspertizės paslaugų teikėjų veiklos procesai būtų suderinti. Komisija pirmiausia bendradarbiaus su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais rengdama apžvalgą, o vėliau apibrėš prioritetus ir galimas priemones šiam tikslui pasiekti. Tai gali apimti keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais ir bendrų būtiniausių standartų nustatymą.

Saugumas turėtų būti svarbiausias prioritetas įvairių finansavimo priemonių, mokslinių tyrimų ir inovacijų programų bei mokymo iniciatyvų atveju. Esami prioritetai turėtų būti pritaikyti prie poreikių.

3. TRYS PRIORITETAİ

Per ateinančius penkerius metus turėtų būti įdiegta ši geresnio ir glaudesnio bendradarbiavimo sistema, kuria siekiama trijų pagrindinių Europos saugumo prioritetų; ji kartu gali būti pritaikoma prie kitų didelių pavojų, kurie gali kilti ateityje.

²⁸ 2012 m. liepos 26 d. COM(2012) 417.

- Teroristiniai išpuoliai Europoje (naujausi įvyko Paryžiuje, Kopenhagoje ir Briuselyje) parodė, kad būtinas tvirtas ES atsakas į **terorizmą** ir **užsienio teroristų kovotojų** keliamą grėsmę. Europos piliečiai ir toliau jungiasi prie teroristinių grupių konfliktų zonose, mokosi, o grįžę kelia galimą grėsmę Europos vidaus saugumui. Nors tai nėra nauja problema, jos mastas ir kovotojų srautas į vykstančių konfliktų zonas (visų pirma Sirijoje, Irake, Libijoje) ir tinklinis šių konfliktų pobūdis neturi precedento.
- Kartu **sunkių formų ir organizuoto tarpvalstybinio nusikalstamumo** vykdytojai randa naujų veiklos būdų ir naujų būdų išvengti atsakomybės. Tokie nusikaltimai, kaip prekyba žmonėmis, narkotikų kontrabanda, prekyba šaunamaisiais ginklais, finansiniai, ekonominiai ir ekologiniai nusikaltimai turi didžiules neigiamas žmogiškas, socialines ir ekonomines pasekmes. Organizuoto nusikalstamumo grupės, dalyvaujančios gabenant neteisėtus migrantus, išnaudoja apsaugos arba geresnių ekonominių galimybių ieškančių žmonių pažeidžiamumą ir yra atsakingos už dėl pelno pražudytų migrantų gyvybes. Be to, organizuotas nusikalstamumas taip pat skatina terorizmą ir elektroninius nusikaltimus, nes teikia ginklų, finansavimo iš narkotikų kontrabandos lėšų ir skverbiasi į finansų rinkas.
- Galiausiai, **elektroniniai nusikaltimai** kelia vis didesnę pavojų piliečių pagrindinėms teisėms, ekonomikai ir sėkmingam skaitmeninės bendrosios rinkos plėtojimui²⁹. Kadangi prekyba ir bankai pereina į internetinę erdvę, elektroniniai nusikaltimai gali pasirodyti nusikaltėliams labai pelningi, o piliečiai gali patirti didžiulių nuostolių. Elektroninėje erdvėje veikiantys nusikaltėliai iš už Sąjungos ribų gali pakenkti itin svarbiems infrastruktūros objektams ir kartu padaryti žalos daugeliui žmonių įvairiose valstybėse narėse; tam jie padės nedaug pastangų, o rizika bus nedidelė. Panašiai terorizmo keliamų ir mišraus pobūdžio grėsmių ateityje gali padaugėti. Nusikaltėliai piktnaudžiauja nuasmeninimo metodais ir anonimais mokėjimo mechanizmais neteisėtai prekiaudami internetu narkotikais ar ginklais, atlikdami nusikalstamus sandorius ir plaudami pinigus. Elektroniniai nusikaltimai taip pat glaudžiai susiję su vaikų seksualiniu išnaudojimu; ryškėja nerimą kelianti vaikų išnaudojimo tiesioginio transliavimo internete būdu tendencija.

Terorizmas, organizuotas nusikalstamumas ir elektroniniai nusikaltimai yra trys **pagrindiniai prioritetai**, dėl kurių, kaip pabrėžiama šioje darbotvarkėje būtina imtis neatidėliotinų veiksmų. Tai yra aiškiai **tarpusavyje susijusios tarpvalstybinės grėsmės**, o jų įvairialypis tarptautinis aspektas rodo, kad reikia imtis veiksmingų, koordinuotų atsakomųjų veiksmų ES lygmeniu.

3.1. Kova su terorizmu ir radikalizacijos prevencija

Piliečiai ir valstybės narės tikisi, kad ES remis kovą su terorizmu bei radikalizacija ir sudarys palankesnes sąlygas atitinkamų valdžios institucijų veiklos koordinavimui ir bendradarbiavimui. **Europol** sukaupė ekspertinių žinių terorizmo klausimais, kuri vis papildoma; reikėtų siekti tolesnės pažangos: sujungti jo kovos su terorizmu teisėsaugos pajėgumus, sutelkti išteklius ir kuo dažniau naudotis esamomis struktūromis, paslaugomis ir priemonėmis, kuriuos turi agentūra, siekiant masto ekonomijos. Tokiai

²⁹ ES interneto naudotojams elektroniniai nusikaltimai kelia labai didelį susirūpinimą. 85 % sutinka, kad rizika nukentėti nuo elektroninių nusikaltimų auga (2015 m. vasario mėn. paskelbta Eurobarometro apklausa dėl kibernetinio saugumo).

veiklai vykdyti Europole galėtų veikti **Europos kovos su terorizmu centras**, kad valstybėms narėms saugioje aplinkoje būtų sparčiau teikiama ES lygmens parama užtikrinant aukščiausią ryšių konfidencialumą.

Centre veiktų 1) Europolo ryšių punktas KELIAUJANTYS ASMENYS, susijęs su užsienio teroristais kovotojais ir susijusiais tinklais, 2) ES ir JAV terorizmo finansavimo sekimo programa (TFSP), 3) FIU.NET – decentralizuotas kompiuterinis tinklas, padedantis finansinės žvalgybos padaliniais (FŽP), kuris bus įtrauktas į Europolo struktūrą 2016 m. ir 4) Europolo esami pajėgumai, susiję su šaunamaisiais ginklais ir sprogstamaisiais įtaisais. **Eurojustas** turėtų visapusiškai dalyvauti centro veikloje, kad pagerėtų tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo koordinavimas. Toks centras veiktų griežtai laikantis Europolo įgaliojimų ir nedarytų poveikio nei valstybių narių išimtinai kompetencijai užtikrinti nacionalinį saugumą, nei žvalgybos analizės centro (INTCEN) funkcijoms žvalgybiniais duomenimis pagrįstų terorizmo grėsmės vertinimų srityje.

Internetinės informacijos žymėjimo padalinys (ES IRU), kurį Europolas įsteigs iki 2015 m. liepos mėn., taip pat būtų centro dalis. Padalinys naudosis Europolo ir valstybių narių patirtimi, kad bendradarbiaudamas su pramonės partneriais galėtų veikti kaip ES kompetencijos centras, padėti valstybėms narėms nustatyti ir pašalinti smurtinį ekstremistinį turinį internete.

Be to, 2015 m. Komisija kartu su IT bendrovėmis suburs **ES lygmens forumą**, kuriame jos galės bendrauti su teisėsaugos institucijomis ir pilietine visuomene. Remiantis parengiamųjų posėdžių, surengtų 2014 m., informacija forume daugiausia dėmesio bus skiriama geriausių kovos su teroristų propaganda internete ir socialinėje žiniasklaidoje priemonių diegimui. Bendradarbiaujant su IT bendrovėmis forume bus nagrinėjami teisėsaugos institucijoms susirūpinimą keliantys klausimai dėl naujų šifravimo technologijų.

Finansinių operacijų sekimas gali būti nepaprastai svarbus siekiant nustatyti teroristų tinklus, nes teroristai naudoja lėšas kelionėms, mokymui ir įrangai. FŽP gali padėti nustatyti teroristų tinklą finansines operacijas įvairiose šalyse ir aptikti jų finansinius rėmėjus. ES ir JAV Terorizmo finansavimo sekimo programoje (TFSP) numatyta, kad valstybės narės gali prašyti atlikti tokių finansinių duomenų paiešką, kai yra pagrindo įtarti, kad vykdoma teroristinė veikla. Iki šios dienos pagal TFSP buvo gauta naudingos informacijos, susijusios su daug terorizmu įtariamų asmenų ir jų paramos tinklais. Valstybės narės ir jų kompetentingos institucijos turėtų aktyviau naudotis TFSP teikiamomis galimybėmis. Europole įdiegus FIU.NET dar labiau išaugs kovos su teroristų finansavimu pajėgumai.

Komisija taip pat nagrinės, **ar reikia** papildomų priemonių **terorizmo finansavimo** srityje, įskaitant priemones, susijusias su teroristų turto įšaldymu pagal SESV 75 straipsnį, neteisėta prekyba kultūros vertybėmis, mokėjimo formų, pvz., pinigų pervedimų internetu ir išankstinio mokėjimo kortelių kontrole, neteisėtu grynųjų pinigų judėjimu ir su grynųjų pinigų kontrolės reglamento³⁰ griežtinimu, **ir kokia būtų jų galima nauda**.

ES reikia, kad **baudžiamosios teisenos** sistema tvirtai **reaguotų** į terorizmą ir apimtų tyrimus dėl asmenų, kurie planuoja teroro aktus, arba kurie, įtariama, verbuoja ir moko kitus asmenis, finansuoja terorizmą ir kursto vykdyti teroristinį nusikaltimą, ir jų baudžiamojo persekiojimo. Daug valstybių narių taiko arba planuoja priimti teisės aktus,

³⁰ 2005 m. spalio 26 d. Reglamentas Nr. 1889/2005.

kuriais šios veikos būtų kriminalizuotos. Nuoseklesni teisės aktai dėl nusikaltimų, susijusių su užsienio teroristais kovotojais, visoje ES padėtų spręsti tarpvalstybines praktines ir teisineis problemas, susijusias su įrodymų rinkimu ir priimtumu terorizmo bylose, ir atgrasyti nuo išvykimo į konflikto zonas. 2015 m. Komisija pradės poveikio vertinimą, kad 2016 m. atnaujintų **2008 m. pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu**³¹. JT Saugumo Tarybos rezoliucijoje 2178 reikalaujama, kad valstybės narės kriminalizuotų vykimą į konfliktų zoną terorizmo tikslais ir taip padėtų pasiekti bendrą susitarimą dėl užsienio teroristų kovotojų nusikaltimų. Nauja teisės aktų sistema turėtų sudaryti sąlygas aktyvesniam **bendradarbiavimui su trečiosiomis šalimis** dėl užsienio teroristų kovotojų, remiantis teigiama pastarojo meto bendradarbiavimo su Turkija patirtimi.

Vienas iš būdų sutrikdyti teroristų tinklų veiklą – sudaryti daugiau kliūčių, trukdysiančių pulti tikslą ir gauti bei panaudoti pavojingas medžiagas, pvz., chemines, biologines, radiologines ir branduolines medžiagas ir sprogmenų pirmtakus. Apsaugoti **itin svarbius infrastruktūros objektus**, pvz., transporto infrastruktūrą, ir **pažeidžiamus taikinius**, pavyzdžiui, masinius viešuosius renginius, yra reali problema teisėsaugos institucijoms, visuomenės sveikatos institucijoms ir civilinės saugos institucijoms. ES ir valstybės narės bendradarbiauja vertindamos riziką, švelninimo strategijas, rinkdamos geriausios patirties pavyzdžius ir rengdamos gaires. Komisija padeda specialistams rengdama vadovėlius, kad palengvintų jų kasdienį darbą, pavyzdžiui, aviacijos saugumo srityje.

Terorizmą Europoje skatina ekstremistinės ideologijos. Todėl ES kovodama su terorizmu turi prevencinėmis priemonėmis **spręsti pamatinių ekstremizmo priežasčių problemą**. Visoje ES radikalizacijos ir ekstremistinio smurto ryšys tampa vis aiškesnis. Ekstremistinė propaganda akivaizdžiai paskatino užsienio teroristus kovotojus vyksti iš Europos į užsienį mokytis, kovoti, vykdyti žiaurius išpuolius karo zonose, o sugrįžus kelti grėsmę ES vidaus saugumui. Svarbus ES atsako elementas yra stiprinti ES strateginę komunikaciją plataus pobūdžio naratyvu ir faktiniu konfliktų vaizdavimu.

ES **atsakas į ekstremizmą** neturėtų stigmatizuoti kurios nors vienos grupės ar bendruomenės. Jis turi būti grindžiamas bendromis Europos vertybėmis – pakantumu, įvairove, abipuse pagarba, ir skatinti laisvas pliuralistines bendruomenes. ES turi sutriuškinti terorizmo paramos pagrindą tvirtu ir ryžtingu atsaku propagandai. Komisija užtikrins, kad atitinkami šios srities ES teisės aktai būtų vykdomi³². Ji įvertins, ar teisės aktai neturi spragų, ir rems neapykantą kurstančių kalbų internete stebėseną ir kitus veiksmus. Ji taip pat padės valstybėms narėms parengti aktyvių tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo veiksmų vietoje tvarką. ES lėšos bus dažniau naudojamos remiant konkretų valstybės tarnautojų mokymą ir skatinant neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų stebėseną, pranešimą apie juos ir jų registravimą.

Švietimas, jaunimo dalyvavimas, religijų ir kultūrų dialogas, užimtumas ir socialinė įtrauktis yra labai svarbūs užkertant kelią radikalizacijai, nes propaguoja bendras Europos vertybes, puoselėja socialinę įtrauktį, skatina tarpusavio supratimą ir pakantumą. Įtraukus švietimas gali labai padėti spręsti nelygybės problemas ir užkirsti kelią marginalizacijai. Jaunimui skirtas darbas, savanoriška veikla, sporto ir kultūrinė veikla ypač veiksmingi jaunimo atveju. Atsižvelgdama į tai, Komisija pirmenybę teiks kovai su radikalizacija, jaunimo marginalizacija ir įtraukties skatinimui; tam ji imsis konkrečių

³¹ Taip bus atsižvelgta į derybas dėl papildomo protokolo, kuriuo papildoma Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos.

³² 2008 m. lapkričio 28 d. Pamininis sprendimas 2008/913/TVR, 2000 m. birželio 29 d. Direktyva 2000/43/EB, 2000 m. lapkričio 27 d. Direktyva 2000/78/EB ir 2010 m. kovo 10 d. Direktyva 2010/13/ES.

veiksmų pagal Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą („ET 2020“), Europos jaunimo strategiją, ES darbo planą sporto srityje ir kultūros darbo planą.

Kad paremtų šiuos veiksmus, Komisija skirs lėšų pagal programas „Erasmus +“ ir „Kūrybiška Europa“, *inter alia*, teikdama didesnę paramą mokytojų ir su jaunimu dirbančių asmenų judumui, jaunimo mainams ir savanoriškai veiklai, švietimo ir jaunimo politikos strateginėms partnerystėms, tarpvalstybiniams tinklams, mokyklų bendradarbiavimo platformoms, pilietiškumo ugdymo bendriems projektams ir sporto srities bendradarbiavimo partnerystėms. Be to, valstybėms narėms teikiama Europos socialinio fondo finansinė parama, kuria skatinama socialinė įtrauktis, kova su skurdu ir bet kokia diskriminacija. Komisija taip pat inicijuos tolesnius mokslinius tyrimus pagal programą „Horizontas 2020“, kad geriau suprastų radikalizacijos priežastis ir apraiškas.

ES pirma padėjo spaudimą patiriančioms bendruomenėms mokytis, atsižvelgiant į kitų Sąjungos regionų patirtį. 2014 m. Komisija nustatė dešimt sričių, kad susistemintų veiksmus, kuriais būtų šalinamos ekstremizmo priežastys³³. **Informacijos apie radikalizaciją tinklas** (RAN) yra 2011 m. veiklą pradėjęs ES masto bendrasis tinklas, vienijantis organizacijas ir tinklus visoje Sąjungoje; jis sujungia daugiau nei 1000 specialistų, tiesiogiai dalyvaujančių radikalizacijos ir smurtinio ekstremizmo prevencijoje. Tinklas padeda keistis patirtimi ir gerąja praktika sudarydamas palankesnes sąlygas anksti nustatyti radikalizacijos atvejus ir parengti prevencijos ir pasitraukimo strategijas vietos lygmeniu.

Šiuo metu Komisija rengiasi įsteigti **RAN kompetencijos centrą**. Tai bus ES žinių centras, kuriame bus konsoliduojamos žinios ir skatinamas patirties sklaidimas, keitimasis ja ir bendradarbiavimas kovojant su radikalizacija. Tai bus naujas praktinis suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo kovojant su radikalizacija aspektas.

ES taip pat patyrė radikalizacijos kaimyninėse šalyse poveikį. Kad kovotų su tuo, RAN dirbs su suinteresuotaisiais subjektais trečiosiose šalyse, pirmenybę teikdamas Turkijai ir Vakarų Balkanų, Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos šalims. Kartu reikėtų užtikrinti koordinavimą su ES išorės veiksmams, pavyzdžiui, pasitelkiant žymių asmenų iš Europos ir musulmonų pasaulio ratą, kad būtų skatinami intelektualiniai mainai ir platesnis bendruomenių dialogas.

Vietos veikėjai yra asmenys, kurie tiesiogiai bendrauja su žmonėmis, kuriems gresia didžiausias radikalizacijos pavojus. Jie turi būti tinkamai pasirengę, kad atpažintų radikalizacijos požymius, įvertintų, kokių veiksmų gali prireikti, ir užtikrintų tinkamą bendradarbiavimą su bendruomenių vadovais. Daugelis valstybių narių pradėjo įprastinėms tikslinėms grupėms (teisėsaugos ir įkalinimo įstaigų darbuotojams) skirtus mokymus; tai yra prioritetinė kryptis, nes yra įrodyta, kad kalėjimai yra radikalizacijos židiny. Remiant Europos kalėjimų ir pataisos tarnybų organizacijai (EUROPRIS), Komisija skatins keitimąsi geriausia praktika ir mokymus, susijusius su kalėjimų deradikalizavimu ir radikalizacijos prevencija juose. Taip pat būtų naudinga mokyti kitus veikėjus, pavyzdžiui, socialinius darbuotojus, mokytojus ir sveikatos priežiūros darbuotojus, ir teikti jiems paramą. RAN taip pat padės parengti panašius deradikalizacijos ir pasitraukimo metodus („pasitraukimo strategijas“).

³³ 2014 m. sausio 15 d. COM(2013) 941 *final*.

Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba bendradarbiaus su ES kovos su terorizmu koordinatoriumi, kad nuolat matytų visas Sąjungos turimas priemones ir atidžiai stebėtų jų įgyvendinimą.

Veiksmai:

- *sustiprinti Europolo paramos funkcijas, sutelkiant jo kovos su terorizmu teisėsaugos pajėgumus Europos kovos su terorizmu centre prie Europolo;*
- *kartu su IT bendrovėmis suburti ES forumą, kuris padėtų kovoti su terorizmo propaganda ir spręsti susirūpinimą keliančius klausimus dėl naujų šifravimo technologijų;*
- *imtis tolesnių priemonių, siekiant geriau kovoti su terorizmo finansavimu;*
- *užpildyti kovos su neapykantos kurstymu internete spragas;*
- *persvarstyti Pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu ir 2016 m. pateikti pasiūlymą;*
- *pakeisti švietimo, jaunimo ir kultūros sričių ES politikos sistemų ir programų prioritetus;*
- *sutelkti dėmesį į radikalizacijos kalėjimuose prevenciją ir parengti veiksmingas pasitraukimo ir deradikalizacijos programas;*
- *įsteigti RAN kompetencijos centrą ir išplėsti kovos su radikalizacija darbą su Turkija, Vakarų Balkanų, Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos šalimis.*

3.2. Sužlugdyti organizuotą nusikalstamumą

Kovos su organizuotu ir sunkių formų nusikalstamumu ES politikos ciklas padėjo nustatyti labiau koordinuotą strateginę kryptį ir parengti bendras operacijas vietoje. **Kaimyninės šalys** jau įtrauktos į šį politikos ciklą, o jų dalyvavimas politikos ciklo operatyvinėje veikloje galėtų būti aktyvesnis. Vienas iš politikos ciklo prioritetų – išardyti organizuoto nusikalstamo tinklus, kurie neteisėtai gabena migrantus, ES agentūrų pagalba aktyviau atliekant tarpvalstybinius tyrimus. Europolo koordinuota jungtinė operacija MARE yra geras pavyzdys, kaip ES galėtų veiksmingiau nustatyti ir spręsti organizuoto nusikalstamumo grupių, susijusių su neteisėtu migrantų gabenimu, klausimą.

Pagrindinis organizuoto nusikalstamumo tikslas yra pelnas. Todėl teisėsaugos institucijos turi turėti galimybę atkreipti dėmesį į **organizuoto nusikalstamumo finansinį aspektą**, kuris dažnai yra neatsiejamas nuo korupcijos, sukčiavimo, klastojimo ir kontrabandos. Tarptautiniai nusikaltėlių tinklai naudojami teisėtomis verslo struktūromis, kad nuslėptų savo pelno šaltinius, todėl reikia imtis veiksmų užkirsti kelią organizuoto nusikalstamumo skverbimuisi į teisėtą ekonomiką.

Kovos su pinigų plovimu dokumentų rinkinys³⁴, dėl kurio neseniai susitarta, padės nustatyti ir stebėti įtartinus pinigų pervedimus ir sudarys palankesnes sąlygas finansinės žvalgybos padaliniais (FŽP) veiksmingai keisti informacija. Komisija padės įgyvendinti šiuos teisės aktus, kad nusikaltėliams būtų sunkiau piktnaudžiauti finansų sistema, ir parengs viršvalstybinį rizikos vertinimą, kuriame, be kita ko, bus įvertintas terorizmo finansavimas ir virtualios valiutos. Ji taip pat parengs nuoseklią politiką trečiųjų šalių, kurių kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu tvarka turi trūkumų,

³⁴ 4-oji Kovos su pinigų plovimu susijusi direktyva ir Reglamentas dėl informacijos, teikiamos pervedant lėšas; žr. atitinkamus Komisijos pasiūlymus: 2013 m. vasario 5 d. COM(2013) 45 *final* ir 2013 m. vasario 5 d. COM(2013) 44 *final*.

atžvilgiu. Susiejus nacionalinių **turto susigražinimo tarnybų** darbą bus lengviau tarpvalstybiniu lygmeniu įšaldyti ir konfiskuoti nusikalstamu būdu įgytą turtą. Būtina suderinti ir sustiprinti FŽP įgaliojimus, nes jų funkcijų skirtumai trukdo bendradarbiauti ir keistis informacija. Eurojustas taip pat galėtų teikti daugiau žinių ir pagalbos nacionalinėms valdžios institucijoms vykdant finansinius tyrimus. Reikėtų pagerinti **įšaldymo ir konfiskavimo nutarimų tarpusavio pripažinimą**. Teisėkūros institucijų prašymu 2016 m. Komisija paskelbs galimybių studiją dėl bendrų taisyklių dėl iš nusikalstamos veiklos gauto turto ne apkaltinamuoju nuosprendžiu pagrįsto konfiskavimo.

Neseniai įvykdyti teroristų išpuoliai patraukė dėmesį į tai, kaip organizuotų nusikalstamų grupuočių nariai gali dideliais kiekiais gauti ir prekiauti **šaunamaisiais ginklais** (net kariniais šaunamaisiais ginklais) Europoje. Valstybės narės sprendžia, kas gali turėti šaunamąjį ginklą ir kada jis gali būti naudojamas; tai yra visuomenės pasirinkimas. Tačiau nacionalinės teisės aktų skirtumai trukdo kontrolei ir policijos bendradarbiavimui. Visų pirma reikalingas bendras metodas dėl šaunamųjų ginklų neutralizavimo ir deaktivacijos, siekiant užkirstas kelią jų šaunamosios funkcijos atkūrimui ir naudojimui nusikalstamoms veikoms. 2016 m. Komisija peržiūrės galiojančius teisės aktus dėl šaunamųjų ginklų, kad pagerėtų keitimasis informacija (pvz., informacijos apie konfiskuotus šaunamuosius ginklus įkėlimas į Europolo informacinę sistemą), kad pagerėtų atsekamumas, būtų standartizuotas ženklinimas ir nustatyti šaunamųjų ginklų neutralizavimo bendri standartai. Vykdydama nuolatinį vertinimą Komisija svarstys, ar įtraukti į naujas nuostatas savigynai skirtus ginklus (pavojaus signalo ginklus), ir bet kokius kitus susijusius aspektus.

Neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais turi didelį **išorinį poveikį**, atsižvelgiant į tai, kad daug ES esančių neteisėtų šaunamųjų ginklų buvo atgabenti iš kaimyninių šalių, kuriose sukauptos didelės karinių ginklų atsargos. Neseniai su Vakarų Balkanų regionu parengtas operatyvinių veiksmų planas turėtų būti visapusiškai įgyvendintas ir, jei jis bus veiksmingas, panašius planus reikėtų parengti su kitomis kaimyninėmis šalimis, visų pirma Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos šalimis³⁵.

Neteisėtų narkotikų rinka išlieka dinamiškiausia iš visų nusikalstamų rinkų; joje vyrauja nauja tendencija – naujų psichoaktyviųjų medžiagų platinimas. Vis dažniau psichoaktyviosios medžiagos gaminamos ES, todėl reikia skubiai priimti naują ES teisės aktų sistemą. ES turėtų toliau remti valstybių narių kovos su neteisėtais narkotikais veiksmus, įskaitant prevenciją, naudodamasi Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (ENNSC) ir Europolo žiniomis. Komisija įvertins pažangą, padarytą įgyvendinant ES kovos su narkotikais veiksmų planą (2013–2016 m.), kuriame taip pat apibrėžta ES išorės politika kovos su narkotikais srityje, o daugiausia dėmesio skiriama narkotikų paklausos ir pasiūlos mažinimui. Tuo remdamasi Komisija nuspręs, ar siūlyti naują ES veiksmų planą 2017–2020 m. laikotarpiui.

Viena iš pagrindinių problemų, kurias šiuo metu sprendžia ES, yra tai, kad nusikaltėlių tinklai naudojami asmenų apsaugos poreikiu ar jų noru atvykti į Europą. Kuo anksčiau pavyktų sustabdyti šį nusikalstamą asmenų gabenimą, tuo mažesnė būtų žmonių tragedijų (viena kurių neseniai įvyko Viduržemio jūroje) tikimybė. Prevenciniams veiksams, nukreiptiems prieš neteisėtą migraciją, reikia geresnio informacijos rinkimo, dalijimosi ja ir jos analizavimo. Svarbiausia – **bendradarbiauti** ES viduje ir su

³⁵ 2014 m. gruodžio mėn. ES ir Vakarų Balkanų šalių operatyvinių veiksmų planas dėl kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais.

trečiosiomis šalimis **kovojant su neteisėtu migrantų gabenimu**. Tai turėtų būti ES prioritetas partnerystėje su trečiosiomis šalimis; reikia siūlyti pagalbą pagrindinėms tranzito šalims, kad neteisėta veikla būtų kuo anksčiau nustatyta ir jai būtų užkirstas kelias. Aktyvesnis ES ir pagrindinių trečiųjų šalių bendradarbiavimas kovojant su neteisėtu migrantų gabenimu bus įtrauktas į būsimą Europos migracijos darbotvarkę.

Prekyba žmonėmis – itin žalinga, tačiau labai pelninga nusikalstamumo forma. ES parengė teisinę ir politinę sistemą³⁶, kad kuo labiau suaktyvintų bendradarbiavimą ir nustatytų tai kaip prioritetą tokioms įstaigoms, kaip Europolas ir Eurojustas. Dabartinė strategija, pagrįsta suderintu ir nuosekliu požiūriu, padėjo kovoti su prekyba žmonėmis regioniniu, nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu lygmenimis. Komisija ketina parengti laikotarpio po 2016 m. strategiją, kuri bus pagrįsta dabartine sistema.

Ekologiniai nusikaltimai gali daryti didelę žalą aplinkai ir žmonių sveikatai, mažinti valdžios sektoriaus pajamas, o mokesčių mokėtojams užkrauti tvarkymo išlaidas, pavyzdžiui, dėl neteisėto pavojingų atliekų vežimo ir vėliau išmetimo. Neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais kelia grėsmę biologinei įvairovei, o kilmės regionuose, pavyzdžiui, Afrikoje, kelia grėsmę tvariam vystymuisi ir regiono stabilumui³⁷. Komisija apsvaistys poreikį stiprinti atitikties stebėseną ir vykdymo užtikrinimą, pavyzdžiui, didinant teisėsaugos darbuotojų mokymo galimybes, teikiant paramą atitinkamiems specialistų tinklams ir toliau derinant baudžiamąsias sankcijas visoje ES.

Vietos valdžios institucijos dirba labai svarbų darbą kovodamos su organizuotu nusikalstamumu kartu su teisėsaugos ir teisminėmis institucijomis. Organizuotos nusikalstamos grupės paprastai mąsto pasauliniu, o veikia vietiniu mastu, todėl reikia įvairias sritis apimančio požiūrio, kad organizuoto nusikalstamumo prevencija ir kova su juo būtų veiksmingi. ES atitinkamai parengė metodą, kuris sujungia administracinio lygmens priemones, kuriomis siekiama neleisti infiltruotis į viešąjį sektorių ar ekonomiką. Daugeliu atvejų vietos valdžios institucijos yra pirmos, kurios gali nustatyti nusikalstamųjų tinklų infiltraciją į teisėtą ekonomiką ir užkirsti jai kelią, pavyzdžiui, rengdamos viešuosius konkursus ar suteikdamos kazino licencijas; jos turėtų turėti priemonių, leidžiančių dalytis informacija su kitomis viešojo administravimo arba teisėsaugos institucijomis. Daugiau dėmesio taip pat reikėtų skirti **Europos Sąjungos nusikalstamumo prevencijos tinklo** darbui. Gaudamas ES finansinę paramą tinklas dalijasi nusikalstamumo prevencijos srities gerąja patirtimi.

Korupcijos prevencijai ir kovai su ja Europos Sąjungoje reikia visapusiško požiūrio. 2014 m. Komisija paskelbė pirmąją ES kovos su korupcija ataskaitą. Ataskaitoje pateikiama visos ES apžvalga, nustatytos tendencijos ir geriausia praktika, analizuojami kiekvienos ES valstybės narės pokyčiai; taip siekiama paremti vyriausybių, pilietinės visuomenės ir kitų suinteresuotųjų subjektų korupcijos prevencijos ir kovos su ja darbą. ES ėmėsi kelių svarbių kovos su korupcija veiksmų: parengė politikos ir stebėsenos iniciatyvas (įskaitant ekonominių pasekmių pripažinimą Europos semestro dokumentuose), teisės aktus ir finansavimo programas.

Veiksmai:

- *išplėsti pagal ES politikos ciklą atliekamus darbus įtraukiant kaimynines šalis;*
- *peržiūrėti galimas priemones dėl ne apkaltinamuoju nuosprendžiu pagrįsto konfiskavimo;*

³⁶ 2011 m. balandžio 5 d. Direktyva 2011/36/ES; 2012 m. birželio 19 d. COM(2012) 286 final.

³⁷ 2014 m. vasario 7 d. COM(2014) 64 final.

- *peržiūrėti teisės aktus dėl šaunamųjų ginklų ir 2016 m. pateikti pasiūlymus;*
- *priimti strategiją dėl prekybos žmonėmis, skirtą laikotarpiui po 2016 m.;*
- *pradėti bendrus veiksmus ir parengti bendradarbiavimo strategijas su svarbiausiomis trečiosiomis šalimis siekiant kovoti su neteisėtu migrantų gabenimu;*
- *peržiūrėti esamą politiką ir teisės aktus dėl ekologinių nusikaltimų; 2016 m. pateikti pasiūlymus.*

3.3. Kova su elektroniniais nusikaltimais

Kibernetinis saugumas yra pirmoji gynybos linija kovojant su elektroniniais nusikaltimais. 2013 m. ES kibernetinio saugumo strategijoje daugiausia dėmesio skiriama didelės rizikos sričių nustatymui, darbui su privačiuoju sektoriumi siekiant panaikinti spragas, ir specializuotam mokymui. Svarbus strategijos įgyvendinimo veiksnys bus skubiai priimti pasiūlymą dėl Tinklų ir informacijos saugumo direktyvos³⁸. Įgyvendinus šią direktyvą ne tik pagerės teisėsaugos ir kibernetinio saugumo institucijų bendradarbiavimas, bet taip pat bus užtikrintas valstybių narių kompetentingų institucijų kibernetinio saugumo pajėgumų stiprinimas ir bus dažniau pranešama apie incidentus tarpvalstybiniu lygmeniu. ES tinklų ir informacijos apsaugos agentūra taip pat padeda įgyvendinti ES veiksmus sprendžiant kibernetinio saugumo klausimus; taip siekiama aukšto lygio tinklų ir informacijos saugumo.

Užtikrinti visišką galiojančių ES teisės aktų įgyvendinimą yra pirmas žingsnis kovojant su elektroniniais nusikaltimais. 2013 m. direktyva³⁹ dėl atakų prieš informacines sistemas kriminalizuojamos tokių priemonių, kaip kenksminga programinė įranga, naudojimas ir sustiprinama sistema, skirta keistis informacija apie išpuolius. 2011 m. direktyva⁴⁰ dėl kovos su vaikų seksualiniu išnaudojimu suderinami nacionalinės teisės aktai, skirti užkirsti kelią seksualinei prievartai prieš vaikus internete. Komisija bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, kad užtikrintų teisingą šių direktyvų įgyvendinimą. Taisyklės taip pat turi būti nuolat atnaujinamos. Piliečiams kelia susirūpinimą tokie klausimai, kaip, pavyzdžiui, sukčiavimas atliekant mokėjimus. Tačiau 2001 m. pamatinis sprendimas, skirtas kovai su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu⁴¹, nebeatitinka šiandienos realijų ir naujų probleminių sričių, pvz., virtualios valiutos ir mokėjimo mobiliuoju ryšiu. Komisija įvertins galiojančių teisės aktų įgyvendinimo lygį, pasikonsultuos su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir įvertins tolesnių priemonių poreikį.

Elektroniniams nusikaltimams valstybių sienos netrukdo, jie yra lankstūs ir novatoriški. Prevencijos, nustatymo ir baudžiamojo persekiojimo srityje teisėsaugos institucijos turi turėti atitinkamų gebėjimų ir turi mokėti užbėgti už akių nusikaltėlių išsradimui. Dėl elektroninio nusikalstamumo kompetentingos teisminės institucijos turėtų persvarstyti, kaip jos bendradarbiauja savo jurisdikcijoje, ir taikytiną teisę, kad užtikrintų greitesnę tarpvalstybinę prieigą prie įrodymų ir informacijos, atsižvelgdamos į esamus ir būsimus technologinius pokyčius, kaip antai debesijos kompiuterija ir daiktų internetas. Labai svarbu tikruoju laiku kitose jurisdikcijose rinkti elektroninius įrodymus dėl tokių klausimų, kaip IP adresų savininkai arba kiti elektroniniai įrodymai, ir užtikrinti jų priimtumą teisme. Tam taip pat reikia aukštos kvalifikacijos teisėsaugos personalo,

³⁸ 2013 m. vasario 7 d. COM(2013) 48 *final*.

³⁹ 2013 m. rugpjūčio 12 d. Direktyva 2013/40/ES.

⁴⁰ 2011 m. gruodžio 13 d. Direktyva 2011/92/ES.

⁴¹ 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR.

kurio įgūdžiai neatsiliktų nuo smarkiai augančio elektroninių nusikaltimų masto, sudėtingumo ir rūšių skaičiaus.

Reikia aiškių taisyklių, kurios užtikrintų, kad būtų visapusiškai laikomasi duomenų apsaugos principų, o teisėsauga gautų prieigą prie duomenų, kurių jai reikia, kad apsaugotų piliečių privatumą nuo elektroninių nusikaltimų ir tapatybių vagysčių. **Bendradarbiavimas su privačiuoju sektoriumi** taip pat yra labai svarbus –viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystės rengia bendrus kovos su nusikalstamumu internete veiksmus. Reaguojant į elektroninius nusikaltimus (pvz., duomenų vagystę) būtina įtraukti visas grandis: Europolo Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centrą, valstybių narių, kuriose įvykdytas išpuolis, kompiuterinių incidentų tyrimo tarnybas, interneto paslaugų teikėjus, kurie gali perspėti galutinius vartotojus ir užtikrinti techninę apsaugą. Trumpai tariant, dėl elektroninių nusikaltimų būtinas naujas požiūris į teisėsaugą skaitmeniniame amžiuje.

Europolo **Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras** gali remdamasis sukaupta patirtimi tapti pagrindiniu šios srities teisėsaugos informacijos centru. Europos Tarybos Budapešto konvencija dėl elektroninių nusikaltimų, kurią ratifikavo dauguma valstybių narių, yra tarptautinis bendradarbiavimo standartas ir pavyzdys, skirtas nacionalinei bei ES teisei. Konvenciją turėtų ratifikuoti visos valstybės narės. Tokios iniciatyvos, kaip ES ir JAV kibernetinio saugumo ir kovos su elektroniniais nusikaltimais darbo grupė ir Pasaulinė kovos su seksualine prievarta prieš vaikus internete sąjunga, įrodo tarptautinio bendradarbiavimo, kurį reikėtų skatinti, vertę; taip pat reikėtų didinti elektroninių gebėjimų stiprinimo veiksmų, finansuojamų pagal išorės pagalbos priemones, sinergiją.

Eurojustas turėtų ir toliau sudaryti palankesnes sąlygas keistis geriausios praktikos pavyzdžiais ir nustatyti problemas, susijusias su elektroninių įrodymų rinkimu ir naudojimu atliekant internetu vykdomų nusikaltimų tyrimus ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą dėl jų, įgyvendindamas būtinas apsaugos priemones. Komisija sieks užtikrinti, kad teisminiai tyrimai, baudžiamasis persekiojimas ir savitarpio teisinė pagalba apimtų atitinkamas šiuolaikines ryšių priemones (pvz., interneto telefoniją). Skirtingi įrodymų priimtinumo standartai neturi tapti kliūtimi kovojant su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu.

Veiksmai:

- *dar kartą pabrėžti esamų politikos priemonių kibernetinio saugumo, išpuolių prieš informacines sistemas, kovos su vaikų seksualiniu išnaudojimu srityse įgyvendinimo svarbą;*
- *peržiūrėti ir galbūt išplėsti teisės aktų dėl kovos su sukčiavimu ir negrynujų mokėjimo priemonių klastojimu taikymo sritį, siekiant atsižvelgti į naujesnes nusikaltimų ir finansinių priemonių klastojimo formas; 2016 m. pateikti pasiūlymus;*
- *peržiūrėti elektroninių nusikaltimų kriminalinių tyrimų kliūtis, ypač susijusias su kompetentingos jurisdikcijos klausimais ir taisyklėmis dėl galimybės susipažinti su įrodymais ir informacija;*
- *didinti elektroninių gebėjimų stiprinimo veiksmus pagal išorės pagalbos priemones.*

4. TOLESNI VEIKSMAI

Europos saugumo darbotvarkėje nustatyti veiksmai, kurių reikia imtis siekiant užtikrinti aukšto lygio vidaus saugumą ES. Tai turi būti **bendra darbotvarkė**. Sėkmingas jos

įgyvendinimas priklauso nuo visų atitinkamų subjektų politinio įsipareigojimo padaryti daugiau ir geriau dirbti drauge. Tai taikoma ES institucijoms, valstybėms narėms ir ES agentūroms. Tam reikia visaapimančio požiūrio į saugumą, kaip vieną pagrindinių išorės politikos prioritetų. Sąjunga turi sugebėti reaguoti į netikėtus įvykius, naudotis naujomis galimybėmis ir numatyti būsimas tendencijas bei saugumo riziką ir prie jų prisitaikyti.

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą patvirtinti šią darbotvarę kaip atnaujintą vidaus saugumo strategiją, atsižvelgiant į artėjančią 2015 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos posėdį. Komisija ragina aktyviai dalyvauti įgyvendinant šią darbotvarę glaudžiai bendradarbiaujant su visais atitinkamais subjektais. Komisija ragina ES institucijas ir valstybes nares priimti šią darbotvarę kaip **bendradarbiavimo ir bendrų Sąjungos veiksmų saugumo srityje pagrindą** ateinantiems penkeriems metams, siekiant plėtoti tikrą ES vidaus saugumo erdvę.